

Nederlandse ridders en edelvrouwen
Getuigen van het Lege Graf

Nederlandse ridders en edelvrouwen Getuigen van het Lege Graf

De Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem in Nederland

Onder redactie van Vincent van der Burg (†),
Piet Hein Hupsch, Norbert Laane, Richard van de Loo en Sebastiaan Roes

Hilversum
Verloren
2021

Dit boek is uitgegeven in opdracht van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem, Landscommanderije Nederland en kwam mede tot stand dankzij enkele goede gevers die niet bij name genoemd willen worden.

Afbeelding op het omslag: investituur Maastricht 2015

Redactie:

Mr. dr. V.A.M. van der Burg (†), dr. P.H.J.M. Hupsch, mr. N.L.H.M. Laane, dr. R.P.J.M. van de Loo en prof. mr. J.S.L.A.W.B. Roes

ISBN 978 90 8704 926 3

© 2021 Landscommanderije Nederland van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem, www.heilig-graf.nl, www.heilig-land.nl

Uitgeverij Verloren

Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum

www.verloren.nl

Omslagontwerp: Rombus / Tanja Stropsma

Typografie: Rombus, Hilversum

Druk: Wilco, Amersfoort

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the Equestrian Order of the Holy Sepulchre of Jerusalem, Lieutenancy of the Netherlands (Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem, Landscommanderije Nederland).

Inhoudsopgave

Woord vooraf vanuit het grootmagistraat <i>Leonardo graaf Visconti di Modrone, gouverneur-generaal van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem</i>	9
Woord vooraf van de redactie <i>Piet Hein Hupsch, Norbert Laane, Richard van de Loo en Sebastiaan Roes</i>	11
Ten geleide <i>Sebastiaan Roes</i>	13
Over de naam van de Orde in dit boek <i>Redactie</i>	29
I HISTORIE	
De formalisering van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem naar aanleiding van de heroprichting van het Latijns Patriarchaat van Jeruzalem in 1847 <i>Sebastiaan Roes</i>	33
De voorgeschiedenis van de Landscommanderij Nederland van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem. Deel I. De periode 1847-1900 <i>Vincent van der Burg (†)</i>	57
De voorgeschiedenis van de Landscommanderij Nederland van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem. Deel II. De periode 1901-1954 <i>Vincent van der Burg (†)</i>	75
Nederlandse Jeruzalempelgrimages in de 19e eeuw <i>Richard van de Loo</i>	95
Op het snijvlak van feiten en verbeelding. De Landscommanderij Nederland in het licht van de geschiedenis van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem en haar rol in de Nederlandse kerkprovincie <i>Paul van Geest</i>	117

Presentatie naar buiten van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem in historisch perspectief	129
<i>Constance van Wesemael-van Wulfften Palthe</i>	

PORTRETEN

Portret van Jan Daniels, landscommandeur 1994-2002, en van Ton van de Ven, landscommandeur 2002-2004. Schets van hun persoon en hun betekenis in het licht van de recente geschiedenis van de landscommanderij	151
<i>Norbert Laane</i>	

II SPIRITUALITEIT

Nederlandse ridders en edelvrouwen Getuigen van het Lege Graf – De ontwikkeling van hun spiritualiteit in het begin van de 21e eeuw	193
<i>Herwi Rikhof</i>	

PORTRET

In gesprek met Godfried Prieckaerts, landscommandeur 2005-2013	241
<i>Christianne den Houting-Stevens</i>	

III BROEDERSCHAP

Geroepen tot broederschap	257
<i>Piet Hein Hupsch en Anita Hupsch-van den Heuvel</i>	

Onze familie en verwanten	287
<i>Usama Salman</i>	

PORTRET

In gesprek met Michael Brenninkmeijer, landscommandeur 2013-2021	299
<i>Christianne den Houting-Stevens</i>	

IV CARITAS

De caritas van de Landscommanderij Nederland en de Orde wereldwijd	315
<i>Michael Brenninkmeijer</i>	

Steun door er te zijn	347
<i>Annemaaike Serlier-van den Bergh</i>	

PORTRET

- In gesprek met mgr. Antoon Hurkmans, grootprior 2000-2019
Christianne den Houting-Stevens 359

V DE ORDE TE ROME EN IN NEDERLAND

- Richtinggevende grondteksten en gebeden van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem 371
Piet Hein Hupsch
- Het wapen van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem 379
Richard van de Loo
- De structuur en het bestuur van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem 381
Richard van de Loo
- Statistische gegevens met betrekking tot de Landscommanderij Nederland 389
Norbert Laane
- De Landscommanderij Nederland in publiekspresentaties 395
Richard van de Loo
- Lijst van overledenen 2013-2021 401
Piet Hein Hupsch en Sebastiaan Roes

PORTRET

- In gesprek met mgr. Harrie Smeets, grootprior sinds 2019
Christianne den Houting-Stevens 409
- Geraadpleegde literatuur 417
- Beeldverantwoording en Lijst van afbeeldingen 425
- Persoonsnamenregister 427
- Personalialia van de auteurs 433
- Samenvatting 437
- Summary 439

Leonardo Visconti di Modrone, gouverneur-generaal van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem, Vaticaanstad 2020.

Woord vooraf vanuit het grootmagistraat

‘Since many have undertaken to compile a narrative of the events that have been fulfilled among us, just as those who were eyewitnesses from the beginning and have handed them down to us, I too have decided, after investigating everything accurately anew, to write it down in an orderly sequence for you.’

With these words, the Evangelist Luke begins his narration of the life of Our Lord.

Should I be allowed to use the prologue of St. Luke, I would respectfully do so to describe the initiative of the Lieutenancy of the Netherlands to entrust its members with the task of gathering a variety of significant stories, episodes and memories in the life of the Lieutenancy over the years.

I wish this volume the greatest success, since it is more than right for the wider public to know what the Equestrian Order of the Holy Sepulchre of Jerusalem is, and particularly what the Order does for the Land where our Lord was born, lived, died and resurrected, and for those living in these Holy Places.

Leonardo Visconti di Modrone

Governor General of the Equestrian Order of the Holy Sepulchre of Jerusalem

Woord vooraf van de redactie

De ridders en edelvrouwen van de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem staan in een lange traditie van christelijk geloof. Zij weten zich volgelingen van Jozef van Arimatea, een gelovige jood, die Jezus op Goede Vrijdag gaat begraven, nog onwetend van wat zal gaan gebeuren: Jezus' verrijzenis. Zij vereenzelvigen zich met de vrouwen die op paasmorgen Jezus' graf leeg vinden, het bericht van zijn verrijzenis aanhoren, Jezus ontmoeten en het geloof in hun levende Heer delen met zijn leerlingen. Zij laten zich aanspreken door Petrus die op paasmorgen getuigt van Jezus' verrijzenis, met de woorden dat Jezus Christus 'niet is overgelaten aan het dodenrijk en dat zijn lichaam het bederf niet heeft gezien' (Hand. 2,31). Zij voegen zich in de rij van getuigen van Jezus' overwinning op de dood en hebben de intentie om met de hulp van de Heilige Geest in woord en daad Gods liefde voor alle mensen ook in deze tijd gestalte te geven. In het bijzonder voor hun medechristenen in het Heilig Land, de plaats waar het lege graf zich bevindt.

De wetenschappelijke uitgave die voor u ligt, beschrijft de wijze waarop Nederlandse ridders en edelvrouwen aan hun getuigenis van het Lege Graf vorm hebben gegeven, als een vooruitblik op hun leven en werken in de komende jaren. Het *Ten geleide* hierachter informeert u uitgebreid over het doel en de vormgeving van dit boek.

Deze publicatie is verschenen op 19 juni 2021 aan het einde van de acht jaren landscommandeurschap van confrater Michael Brenninkmeijer. Energiek en gedreven heeft hij leiding gegeven aan de Landscommanderij Nederland, bescheiden, verbindend, en onvermoeibaar getuigend van het Lege Graf. Steeds benadrukte hij dat dit mogelijk werd gemaakt dankzij de betrokkenheid en de inzet van de leden en de kapittelraad. Een geliefde landscommandeur, gaande in het spoor van zijn gewaardeerde voorgangers. De Orde wenst Michael het allerbeste voor zijn gezondheid en alle goeds voor de toekomst en dankt hem voor zijn grote verdiensten.

Aan de wieg van dit boek stond wijlen confrater Vincent van der Burg, die op 29 april 2020 onverwacht overleed. In zijn spoor biedt de redactie u dit boek vol informatie en wetenswaardigheden aan over een betrekkelijk onbekend fenomeen: de Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem in Nederland, als Landscommanderij Nederland deel van deze wereldwijde Orde, die haar hoofdvestiging heeft in Vaticaanstad. Het inzicht dat dit boek geeft, zal uw interesse vergroten in het leven en het werken van Nederlandse ridders en edelvrouwen van het Heilig Graf van Jeruzalem en in hun betekenis binnen de wereldwijde Orde. Hopelijk inspireert dit boek velen van u te delen in de zorg om de christenen in het Heilig Land.

Van harte dankt de redactie van dit boek de vele confraters en consorores (de gebruikelijke aanduiding van medebroeders en medezusters, zijnde Ordeleden) die een bijdrage schreven voor deze bundel. De redactie dankt ook csrs. José ten Berge-de Fraiture en Marianne Terwindt voor hun bijdrage aan de beeldredactie. De redactie dankt de kapittelraad voor de ook financiële ondersteuning van dit project en de uitgever van dit boek, de heer Thys VerLoren van Themaat c.s., voor de zorgvuldige verwerking van het materiaal. Een fraai boekwerk ligt nu voor u.

De leden van de redactie:

Piet Hein Hupsch
Norbert Laane
Richard van de Loo
Sebastiaan Roes

Ten geleide

Het was tijdens de pelgrimage van 14 tot 22 oktober 2018 naar Assisi, dat Ordeleden, onder de indruk van de bij cfr. mr. dr. Vincent van der Burg (1945-2020) aanwezige kennis over Nederlandse ridders en edelvrouwen in de 19e en 20e eeuw, hun confrater aanspoorden bij te dragen aan een nieuwe, wetenschappelijke uitgave over de Landscommanderij Nederland der Ridderlijke Orde van het Heilig Graf van Jeruzalem. Zijn kennis moest gedeeld worden. Op dat moment was het alweer veertien jaar geleden, dat de laatste uitgave over de Nederlandse landscommanderij in boekvorm was verschenen. Die vorige publicatie, onder redactie van cfr. dr. Richard van de Loo e.a. en getiteld *Geroepen tot spiritualiteit, broederlijkheid en caritas. De Ridderlijke Orde van het Heilig Graf in Nederland 1954-2004*, was op haar beurt precies veertien jaar verschenen ná het eerste boekwerk sedert de oprichting van de Nederlandse landscommanderij in 1954, de bekende, thans nog slechts antiquarisch verkrijgbare, bundel uit 1990 onder redactie van wijlen cfr. prof. dr. Joop Hattinga Verschure (1914-2006) e.a., *Nederlandse ridders van het Heilig Graf van Jeruzalem. De Nederlandse commanderij in historisch perspectief*.

Van der Burg ging in op de uitdaging van Ordeleden in oktober 2018 in Assisi en vond medestanders. Een plan was snel gemaakt, dat al op 19 december 2018 bij de kapittelraad van de Orde werd ingediend, op 2 februari 2019 gevolgd door een aangepast plan, waarna op 13 februari daaropvolgende van de kapittelraad groen licht werd gekregen. Er zou, zo werd voorgesteld: '[...] in 2021, wanneer de huidige landscommandeur zijn termijn van acht jaar vol maakt' een uitgave volgen, 'waarin de (voor)geschiedenis van de Landscommanderij Nederland van de Ridderorde van het Heilig Graf van Jeruzalem op wetenschappelijk verantwoorde wijze wordt vastgelegd en de doelstellingen van de Orde worden uitgedragen.' De nieuwe publicaties – aanvankelijk werd beoogd *twee* uitgaven te vervaardigen; het is uiteindelijk één flinke uitgave geworden, het boek dat u thans in uw handen houdt – zouden aldus verschillende doelen dienen; zij:

[...] informeren de lezers over de doelstellingen en de vormgeving van onze Orde (caritas, spiritualiteit en broederschap), brengen de positie van de Landscommanderij Nederland binnen de Katholieke Kerk in Nederland in beeld, vitaliseren de leden, werven zo op verantwoorde wijze nieuwe leden en brengen de (voor)geschiedenis van de landscommanderij in beeld, inzonderheid de dan afgesloten periode van de betreffende landscommandeur. De uitgaven wekken interesse bij fondsbeheerders/geïnteresseerde buitenstaanders ten dienste van het genereren van gelden voor onze Heilig-Landprojecten. Kortom, de twee uitgaven werken als een accu die de leden in beweging houdt en kracht biedt aan onze ondernemingen.